

Suomen Historiallinen Seura

# Jäsenlehti 2/1999

PDF-muodossa

# SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA

## SEURAN TOIMISTO

Arkadiankatu 16 B 28, 00100 Helsinki, puh. 09-440 369, fax 09-441 468

Sähköposti: shs@histseura.fi

Kotisivu: <http://www.histseura.fi>

*Toiminnanjohtaja Rauno Endén, varmimmin klo 9–12*

*Toimistos sihteeri Ulpu Marjomaa, klo 9-12*

*Kansallisbiografia: puh. 09-4546 586, fax 09-4546 583*

## SEURAN HALLITUS

Prof. Toivo Nygård, esimies	014-601 260
Dos. Aura Korppi-Tommola	040-558 7245
Prof. Pertti Haapala	03-2156 542
Prof. Seppo Hentilä	09-191 8936
Prof. Aila Lauha	09-191 23038
Dos. Pirkko Leino-Kaukiainen	09-191 8933
Dos. Anne Ollila	02-333 6672
Prof. Matti Peltonen	09-191 8950
Dos. Juha Sihvola	09-191 22997
Prof. Jouko Vahtola	08-553 3306

## SEURAN JULKAISUJEN MYYNTI

Seuran julkaisut ovat edullisimmin ja jäsenalennuksin ostettavissa tai tilattavissa kirjakauppa *TIEDEKIRJA*ssa. *Jäsenalennus* on julkaisuista 30 %. *Seuran julkaisuluetteloa* voi tilata seuran toimistosta.

### **Julkaisujen ostot / tilaukset:**

\**TIEDEKIRJA*, Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki,

sähköp. [tiedekirja@pp.kolumbus.fi](mailto:tiedekirja@pp.kolumbus.fi)

puh. 09-635 177, fax 09-635 017, klo 10 – 16.30

\**AKATEEMISET KIRJAKAUPAT*

\* *KIRJAVÄLITYS* (välittää kirjoja tilauksesta kaikkiin kirjakauppoihin)

### **Alennukset muiden seurojen julkaisuista**

Suomen historiallinen seura on tehnyt seuraavien seurojen kanssa sopimukset 25 – 30 %:n vastavuoroisten alennusten myöntämisestä toistensa jäsenille: Historiallinen yhdistys, Historian Ystävien Liitto, Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen kirkkohistoriallinen seura, Suomen Sotahistoriallinen Seura, Svenska litteratursällskapet i Finland, Suomen muinaismuistoyhdistys, Suomen Sukututkimusseura, Sukuseurojen keskusliitto, Taidehistorian seura, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, International Council of Monuments and sites / Suomen osasto, Suomen Lääketieteen Historian Seura.

*Aura Korppi-Tommola*

## ***Palveleeko historiantutkimus tiedeyhteisöä?***

Historia on siitä hauska tieteenala, että se saa usein innostuksensa ja kiitoksensa lukevan yleisön kiinnostuksesta. Kansakunnan tiedontarve on ohjannut historiankirjoitusta. Tämän takia tuskallinen tie demokraattiseen itsenäisyyteen ja sen säilyttäminen piti tutkimuksen pitkään sota- ja poliittisen historian raiteilla.

Hyvinvointivaltioon johtanut kehitys on lisännyt kiinnostusta sosiaali-historiaan ja esimerkiksi naisliike ja kansainvälinen naistutkimuksen nousu on saanut joukon historioitsijoita työskentelemään naishistorian parissa. Lukuisat yhteisöt ovat tilanneet oman historiansa. Näin tietämyksemme mm. taloudellisesta kehityksestä, järjestöelämästä ja paikallishistoriasta on lisääntynyt.

On kuitenkin eräs ryhmä tutkitun historian tarvitsijoita, jotka eivät aina saa historioitsijoiden palveluja. Uudet yliopistolliset oppiaineet joutuvat itse kirjoittamaan historiansa. Uuden oppiaineen täytyy itse ymmärtää paikansa tiedeyhteisöissä ja koko yhteiskunnassakin ja se tarvitsee oppikirjoja, joiden avulla opiskelijat saisivat yleiskuvan alan kehityksestä. Kun niitä ei ole, ne kirjoitetaan omalla laitoksella. Näin on käymässä esimerkiksi varhaiskasvatukselle ja terveystieteelle.

Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen laitoksen ensimmäinen väitöskirja vuosi sitten käsitteli päivähoidon historiaa. Yhteiskuntatieteiden maisteri *Anna-Leena Välimäen* tutkimus *Päivittäin. Lasten (päivä)hoitojärjestelyn muotoutuminen varhaiskasvun ympäristönä suomalaisessa yhteiskunnassa 1800-*

ja 1900 -luvulla on monipuolinen ja kattava teos, joka oli klassikko jo syntymässään. Siitä on ilmestynyt myös oppikirjaversio Kunnallispainon kustantamana. Kasvatustieteiden maisteri *Elise Lujalan* tänä keväänä tarkastettu lisensiaattityö taas käsitteli Oulun päivähoidon kehittymistä tällä vuosikaudalla.

Terveystieteiden laitoksilla tutkitaan myös terveydenhuollon historiaa. Yleisteoksia alueelta ei ole tai ne ovat jo aikansa palvelleita, kuten *Hannu Vuoren Lääketieteen historia: sosiaalishistorallinen näkökulma* (1979), *Niilo Pesosen Terveystieteen puolesta sairautta vastaan* (1980) ja *Ulla Siivolan Terveystieteen kansanterveysystyössä* (1985). Niidenkin kirjoittajat ovat alansa asiantuntijoita, mutta eivät historiantutkijoita. Professori Päiviö Tommilan tieteenhistoriahanke auttaa asiaa, mutta ei kokonaan.

Kysynkin historioitsijoiden yhteisöltä, pitäisikö meidän vastata tähän kysyntään entistä paremmin. Voisimmeko elää mukana yliopiston kehityksessä ja tukea uusia oppiaineita ymmärtämään omaan syntyynsä johtanutta kehitystä ja kasvamaan omasta traditiostaan?

---

## **LIITTYISITKÖ KIASMAN YSTÄVIIN !**

*Kiasman ystävät ry* on yhdistys, joka tarkoituksena on tukea Kiasman toimintaa sekä edistää nykytaiteen yleistä tuntemusta Suomessa. Jäsenedut:

- vapaa sisäänpääsy Kiasmaan
- kutsut näyttelyiden avajaisiin
- näyttelyjen ennakkoesittelyjä
- yhdistyksen järjestämiä esitelmiä ja luentosarjoja nykytaiteesta
- ateljeevierailuja taiteilijoiden työhuoneille
- Kiasma-lehti
- 10 %:n alennus Kiasman kirjakaupan tuotteista, 20 %:n alennus Cafe Kiasmassa

Jäsenmaksu 150 mk (2 henkeä samassa osoitteessa 200,-). Jäseneksi voi ilmoittautua Historiallisen seuran toimiston kautta tai suoraan yhdistyksen sihteerille Lena Teromaalle, puh. 09-1733 6595, sähköp. [kiasma.ystavat@fng.fi](mailto:kiasma.ystavat@fng.fi)

# **SUOMEN HISTORIALLISEN SEURAN OHJELMA**

Historiallinen seura osallistui Tieteiden päivien ohjelmaan järjestämällä perjantaina 15.1.1999 klo 10-20 tilaisuuden TOIVO JA PELKO - TULEVAISUUS HISTORIASSA. Alustajina tomivat dos. Marjatta Rahikainen, valt.lis. Raimo Parikka ja teol.tri Esko Laine. Tilaisuudesta ilmoitettiin vain Tieteen päivien ohjelmassa.

**Maanantai 10.5.1999 klo 18.15, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki**

Seuran kuukausikokous:

Prof. *Natalie Zemon-Davis* esitelmöi aiheesta:

RETHINKING CULTURAL MIXTURE: EXAMPLE OF LEO AFRICANUS

## **KOLMANNET SUOMALAIS-VIROLAISET HISTORIOITSIJAPÄIVÄT HELSINGISSÄ 20. - 21.5.1999**

Suomalaisten ja virolaisten historioitsijoiden yhteiset päivät käynnistyivät 1930-luvulla, jolloin niitä ennätettiin järjestää kahdesti. Kolmannet päivät oli suunniteltu järjestettäväksi alkukesästä 1939 Tartossa ja Narvassa. Sitten min niitä lykättiin vuoteen 1940, mutta koska ajankohta ymmärrettävistä syistä ei tuolloinkaan ollut otollinen, päivät jäivät kokonaan pitämättä.

Yli puoli vuosisataa kestäneen katkoksen jälkeen on aika käynnistää vanha perinne uudelleen. Suomen Historiallinen Seura järjestää kolmannet suomalais-virolaiset historioitsijapäivät Helsingissä 20. - 21.5.1999. Paikanna on Tieteiden talo, Kirkkokatu 6. Tilaisuudet ovat avoimia kaikille asiasta kiinnostuneille. Tarkempi ohjelma Suomen Historiallisesta Seurasta.

*Alustava ohjelma:*

### **Torstai 20.5.1999**

13.00-13.30 Päivien avaus, professori *Seppo Zetterberg*

13.30-15.30 Yleiskatsaukset: Mitä Suomen ja Viron suhteiden historian tutkimuksessa on tapahtunut vuosina 1945-1999? Suomalainen ja virolainen näkökulma  
- professori *Kalervo Hovi*  
- professori *Tiit Rosenberg*

- 15.30-16.00 Kahvitauko  
16.00-17.30 Fil. ri *Kari Alenius*: Virolaisten Suomi-kuva 1800-luvulta toiseen maailmansotaan  
Historiantohtori *Ea Jansen*: Baltiansaksalaisuuden kuvan muutos

### **Perjantai 21.5.1999**

- 10.00-13.00 Prof. *Toomas Karjahärm*: Venäjän Baltian-politiikka 1800-luvulta vuoteen 1917  
Fil. lisensiaatti *Helena Sepp*: Ylioppilassuhteet maailmansotien välisenä aikana  
Fil. lis. *Timo Rui*: Tarton yliopiston suhteet Suomen kanssa  
Fil. tri *Eero Medijainen*: Viron ulkosuhteet maailmansotien välisenä aikana  
13.00-14.00 Lounas  
14.00-15.30 Dos. *Heikki Roiko-Jokela*: Virolaisten pakolaisten kohtalo Suomessa 1942-1953  
15.30-16.00 Kahvitauko  
16.00-17.30 Prof. *Mati Graf*: Neuvosto-Viro ja Suomi  
Fil. lis. *Pertti Grönholm*: Viron tasavallan kuva neuvostohistoriografiassa

Lauantaiksi on suunniteltu retkeä Turkuun, jossa mm. fil. tri *Marko Lehden* esitelmä: Reunavaltio politiikan uudelleentulkinta  
Lisätietoja Seuran toimistosta lähempänä seminaaria, p. 09-440 369

---

## **SUOMEN KIRKKOHISTORIALLISELTA SEURALTA:**

*Gustav Björkstrand*: Försök till ny Redaction af Kyrko Lag för Finland. En källkritisk utgåva av ärkebiskop Jacob Tengströms kyrkolagsförslag 1825 och 1829 jämte Förslag till ny Prestvalsförordning i Finland. SKHS:N Toimituksia 181. Saarijärvi 1998. Nid. 315 s. ISBN 952-5031-14-4. Jäsenhintaa 90 mk.

Turun piispa Jacob Tengström oli samalla vuodesta 1817 lähtien Suomen ensimmäinen arkkipiispa. Hänen johtamansa komitea valmisteli Suomen kirkolle mm. uutta kirkkolakia. Professori Gustav Björkstrand julkaisee tähän saakka vain käsikirjoituksina käytettävissä olleet arkkipiispa Tengströmin kirkkolakiehdotukset. Julkaisuun liittyy uutta tietoa sisältäviä johdantoartikkeliä ja laaja lähdekriittinen viiteapparaatti.

## ***Historiaseurojen yhteistyötä vanhalta pohjalta***

Tieteellisten seurain valtuuskunta (TSV) viettää kuluvana vuonna sata-vuotisjuhliaan. Se on jo järjestänyt näyttelyn *Hyvässä seurassa*, jossa vajaat kolmekymmentä 1899 toiminutta seuraa esitteli silloista toimintaansa. TSV on lisäksi patistellut jäsenseurojaan kokoamaan niiden toimintaa ja joh-tohenkilöitä koskevia tietoja. Vuonna 1875 perustettu Suomen historiallinen seura, joka täyttää ensi vuonna siis 125 vuotta, on luonnollisesti ollut näissä hankkeissa täysipainoisesti mukana.

SHS:n historian alalla toimiviin sisarseuroihin kuuluu Suomen kirkko-historiallinen seura, jonka säännöt senaatti vahvisti kesällä 1891. TSV:n juh-lavuosi antoi minulle virikkeen käsitellä Kirkkohistoriallisen seuran kuukausi-kokouksen esitelmässä paitsi helmikuun manifestin vuotta myös seuran en-simmäistä vuosikymmentä. Vaikka pyrin lähestymään 1890-lukua sen omis-ta edellytyksistä käsin, esitelmäni muotoutumiseen vaikutti varmasti sekin, että olen toiminut kymmenen viime vuotta Kirkkohistoriallisen seuran sivutoimisena sihteerinä.

Kirkkohistoriallisen seuran alkuvuosia leimasi pyrkimys edistää Suomen kirkon historiaa valaisevien lähteiden keräilemistä ja into esittää niitä koske-via yksittäisiä tiedonantoja seuran kokouksissa. Tämä sopii hyvin yhteen sen kanssa, mitä *Kari Tarkiainen* äskettäin kirjoitti arkistojen ja historian-tutkimuksen suhteista (Kanava 1/1999): 1890-luvun näkökulmasta historian-kirjoituksen muusa ja lähdetutkimuksen muusa olivat samanarvoisia. Kirk-kohistoriallisen seuran varhaisessa julkaisutoiminnassa tosin lähdejulkaisuilla ja tutkimuksen apuneuvoilla oli jopa painavampi asema.

Helmikuun manifestin jälkeen tieteellisiltäkään seuroilta ei puuttunut roh-keutta astua kansainvälisille foorumeille. Kirkkohistoriallinen seura lähetti vuonna 1900 pidettyyn Pariisin maailmannäyttelyyn kaikki kolme siihen men-nessä ilmestynyttä julkaisuaan. Sieltä saatua diplomiaan seura - niin kuin myös Svenska litteratursällskapet - esitteli TSV:n 100-vuotisnäyttelyssä.

Historiallisen seuran ja Kirkkohistoriallisen seuran sittemmin varsin läheisille suhteille rakentui pohja professori *E. G. Palménin* tullessa jälkimmäisen johtokuntaan 1898. Hän oli toiminut jo kahteen otteeseen edellisen esimiehenä. Kirkkohistoriallinen seura on aina halunnut ottaa hallitukseensa myös profaanistorioitsijoita, ei-teologeja. Toisaalta Historiallisen seuran esimiehinä on ollut kirkkohistorian ja Kirkkohistoriallisen seuran miehiä *Jaakko Gummeruksesta* (Porvoon piispana 1922-1923 molempien seurojen johdossa!), *Martti Ruuthista* ja *Aarno Maliniemestä* aina *Ilmari Salomieheen*, *Mikko Juvaan*, *Kauko Piriseen*, *Eino Murtorinteeseen* ja *Pentti Laasoseen* saakka.

*E. G. Palmén* oli myös Historiallisen seuran ensimmäinen edustaja Tieteellisten seurain valtuuskunnassa, jonka tehtävänä oli hallinnoida tieteellisille seuroille luovutettua omaa taloa Kasarmikadulla. Kirkkohistoriallinen seura ei kuulunut TSV:n perustajajäseniin. Juuri Palménin välityksellä kuitenkin myös kirkkohistorioitsijat saivat arkistonsa ja kirjastonsa sijoitettua ”Pöllölään” ja rupesivat pitämään siellä omia kokouksiaan.

Tässä oli samalla luotuna malli, jota edelleen sovellamme 1900-luvun lopulla. Historiallinen seura ja Kirkkohistoriallinen seura toimivat erittäin läheisessä yhteistyössä, vaikka ne ovat voimavaroiltaan ja toimintansa laajuudelta selvästi erikokoisia. Jälkimmäinen on jatkuvasti päässyt nauttimaan niistä yhteyksistä, kokemuksista ja tiedoista, joita sen ”isosisko” on ystävällisesti välittänyt.

Silloin tällöin jokin teos - viimeksi *Jussi Nuortevan* urauurtava väitöskirja suomalaisten ulkomaisesta opinkäynnistä - on ilmestynyt kummankin julkaisusarjassa. Yhteistyö on ulottunut myös kirjojen markkinointiin. Tällä hetkellä huolenaiheena on, miten Suomen Akatemian piirissä tajuttaisiin tieteellisten seurojen merkitys monipuolisen ja tehokkaan julkaisutoiminnan harjoittajina.

Haluan kiittää Suomen historiallista seuraa ja sen toiminnanjohtajaa *Rauno Endéniä* luontevasta yhteistyöstä.

Dosentti *Hannu Mustakallio* on Suomen kirkkohistoriallisen seuran sihteeri



**Sota-arkistonjohtaja Jaana Kilkki:**

## ***SOTA-ARKISTO - vanhana ja arvokkaana uuden vuosituhannen kynnyksellä***

Jokainen Sota-arkiston uusissa toimitiloissa asioinut tietää , millaisen nuorennusleikkauksen arkiston ulkoasu on kokenut. Vanha ja arvokas, mutta huonokuntoiseksi ja ahtaaksi käynyt provianttimakasiini on vaihtunut entisestä makkaratehtaasta kunnostettuihin inhimillisen korkuisiin arkisto-makasiineihin ja modernisti kalustettuun tilavaan tutkijasaliin. Muutto Siltavuorenrannasta Työpajakadulle on merkinnyt paitsi muutosta arkiston toimintaympäristössä ja -tiloissa myös mahdollisuutta arkiston toiminnan kehittämiseen. Ehkä siirtyminen sivistyneistön Kruunuhaasta työläisten Sörnäisiin symbolisoi myös Sota-arkiston asiakaskunnan laajentumista ja profiilin muuttumista?

Sota-arkisto syntyi vuonna 1918 silloisen sota-asiaintoimituskunnan arkistona. Sotien aikana arkisto siirrettiin puolustusvoimien alaisuuteen ja vuodesta 1993 lähtien se on ollut yksi Maanpuolustuskorkeakoulun tulosityksiköistä. Sota-arkiston henkilöstömäärä kaksinkertaistui vuonna 1996, kun lakkautetun Tapaturmaviraston yhteydessä toiminut sotilaslääkintäarkisto liitettiin Sota-arkistoon henkilöasiakirjaosastona. Sotien aikana perustetun sotilaslääkintäarkiston historia päättyi lopullisesti toukokuussa 1998, kun niiden kahden toimintayksikön fyysinen yhdistyminen muuton myötä toteutui ja Sota-arkiston toiminta organisoitiin asiakirjahallinto-, arkistohoito- ja tietopalveluyksiköiksi. Tällä hetkellä Sota-arkiston henkilöstövahvuus on 35 ja se on niin henkilöstö- kuin asiakirjamäärältäänkin (40 hkm) Kansallisarkiston jälkeen Suomen toiseksi suurin arkisto.

### *Tietopalvelu*

Tutkijayhteisön näkövinkkeli Sota-arkiston toimintaan on tietysti tutkijasali, ja tuon vinkkelin kapea-alaisuutta lisää tutkijatilojen nykyinen sijoitus kokonaan eri kerroksessa kuin toimisto- ja makasiinitilat. Tutkijakäyntien määrä uusissa toimitiloissa on ollut noin 500 käyntiä kuukaudessa, mikä vuositasolla merkitsee 6.000 tutkijakäyntiä. Asiakkaiden käyttöön on toimitettu kuukausittain noin 1.600 arkistoyksikkö. Tutkijakäyntien määrä vastaa siis maakunta-arkistojen keskitasoa, mutta asiakirjoja asiakkaiden kööttöön toimitetaan huomattavasti enemmän kuin arkistolaitoksessa, jossa

tutkijakäyntien määrä on suurempi kuin asiakirjatilausten määrä. Tämä johtuu toisaalta mikrofilmatun aineiston pienestä määrästä, toisaalta arkistojen järjestämisen ja luetteloinnin puutteellisuudesta Sota-arkistossa.

Sota-arkistossa selvitetään kuluvan vuoden aikana asiakaskunnan rakennetta asiakaskyselyn avulla. Vaikka Sota-arkisto kuuluu puolustusvoimiin, on vain kymmenesosa tutkialissa asioivista asiakkaista puolustusvoimien palveluksessa. Toisin 40 % tutkijoista on eläkeläisiä ja tästä joukosta löytynee runsaasti entisiä sotilaita. Sota-arkiston asiakaskunta on myös erittäin miesvaltaista, vain 16 % alkuvuonna asioineista on ollut naisia. Asiakkaat ovat innokkaita arkistotutkimuksen harrastajia, sillä yli 80 % käyttää muidenkin arkistojen palveluksia. Runsas kolmannes asiakkaista on ilmoittanut tutkimuksensa tarkoitukseksi suku- tai henkilöhistorian ja toinen kolmannes muunlaisen harrastetutkimuksen. Ehkä mielenkiintoisin kyselyssä selvinnyt asia on, että 2/3 asiakkaista tekee tutkimusta, jonka tulos julkaistaan tai julkistetaan jollakin tavoin.

Sota-arkiston tieto- ja asiakaspalvelun painopiste on kuitenkin kansalaisten oikeusturvan ja sosiaalisten etuisuuksien turvaavien todistusten ja selvitysten tekemisessä, johon käytetään lähes puolet henkilötyö vuosista. Kirjallisia tilauksia vastaanotetaan vuosittain noin 15.000 ja ne koskevat kymmenkertaista määrää Suomen - ja Venäjän - kansalaisia. Sota-arkiston selvitystehtävien määrä on moninkertaistunut sotilaslääkintäarkiston siirron myötä, mutta jo aikaisemminkin ovat sotiemme muistomitalien ja veteraanitunnusten hakeminen vaatineet valtaosan arkiston henkilöresursseista. Yksityisten kansalaisten lisäksi Valtionkonttori on Sota-arkiston suurin asiakas selvityspalvelussa. Puolustusvoimien osuus kirjallisten selvitysten tilaajista on vain 5 %. Selvitysten luonteesta johtuen valtaosa annetaan maksutta, toisin kuin arkistolaitoksessa.

### *Asiakirjahallinto*

Koska puolustusministeri, puolustusvoimat ja rajavartiolaitos eivät luovuta pysyvästi säilytettäviä asiakirjojaan arkistolaitokseen vaan Sota-arkistoon, huolehtii Sota-arkisto myös näiden arkistonmuodostajien asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ohjauksesta. Vaikka toiminta-alueelle on osoitettavissa määrällisesti kaikkein pienimmät henkilöresurssit, pyritään tätäkin toimintaa jatkossa kehittämään ja lisäämään. Asiakirjahallinnon ohjauksella Sota-arkisto yrittää varmistaa, että puolustushallinnossa tällä hetkellä syntyvän tiedon arvo määritellään ja pysyvästi säilytettävä tieto saadaan talteen tulevien tutkijasukupolvien käyttöön. Yhä suurempi osa tiedosta syntyy erilai-

sisä tietojärjestelmissä ja sitä käsitellään automaattisen tietojenkäsittelyn menetelmin, joten asiakirjahallinnon ohjaus vaatii puolustusvoimien toiminnan, uusien toimintavälineiden ja tietotekniikan perusteellista tuntemusta. Asiakirjahallinnon ohjaus on puolustusvoimien toimintaa selvimmin palveleva osa Sota-arkiston toiminnasta.

### *Arkistonhoito*

Talvi- ja jatkosota osoittautuivat Sota-arkiston tieteellisen arkistotoiminnan kompastuskiviksi. Voisikin sanoa, että suomalainen yhteiskunta on selviytynyt sodista huomattavasti Sota-arkistoa vähäisemmin vammoin! Suomessa sotien aikainen asiakirjamateriaali on saatu harvinaisen hyvin talteen, mutta niinpä Sota-arkisto vastaanotti vuosien 1940-1945 aikana lähes 20 hyllykilometriä asiakirjoja. Joukossa oli paitsi sotien aikaista materiaalia, myös puolustusvoimien edeltäneiden vuosikymmenien aikana tuottamat arkistot. Hatunnoston arvoinen saavutus senaikaisessa tilanteessa oli, että asiakirjat kyettiin asianmukaisesti rekisteröimään vastaanotetuiksi. Hyllyihin ne saatiin vasta sodan jälkeen ja laajamittaiseen järjestämiseen ja luettelointiin ei resursseja ole koskaan ollut. Edelleen Sota-arkiston hyllyissä on asiakirjoja paketeissa, joita ei koskaan ole avattu.

Jokainen sota-arkistolaiskukupolvi on hoitanut leiviskänsä ansiokkaasti, ja nykyisen velvollisuus on aloittaa arkistojen asianmukaiseen kuntoon saattaminen ja yksityiskohtainen luettelointi. Mahdollisuuden tähän antavat toisaalta selvitystehtävien väheneminen ja toisaalta tietotekniikan arkistojen hallintaan tarjoamat uudet mahdollisuudet. Sota-arkisto onkin asettanut arkistojen kunnostamisen ja hakemistojen laadinnan tärkeimmäksi tulostavoitteekseen. Missä ajassa tavoite on saavutettavissa, riippuu käytettävissä olevista resursseista, sillä yli 20 hyllykilometrin uudelleen kansiointi ja luettelointi vaatii kymmenien henkilötyövuosien panoksen. Työ on aloitettu pääkortiston uudistamisella ja automatisoinnilla, koska se on mahdollista toteuttaa nykyisillä henkilöresursseilla. Tavoitteena on, että kuluvan vuoden aikana pääkortiston tiedot syötetään atk-rekisteriin, joka sisältää jo aineiston sijoituspaikkatiedot arkistomakasiineissa.

### *Tietopalvelun tulevaisuus*

Tutkijan näkökulmasta Sota-arkiston asiakaspalvelun taso on laskenut, kun tietopalvelun kehittämiseksi päivittäisestä tutkijapalvelusta on irrotettu resursseja hakemistojen laadintaan. Kuluvan vuoden alusta on pidennetty niin asiakirjojen kuin valo-

kopioidenkin toimitusaikoja. Henkilöasiakirjat täytyy aina tilata käyttöön etukäteen ja erittäin huonosti luetteloituja asiakirjoja voi joutua odottamaan jopa seuraavaan päivään. Palvelutason laskeminen on kuitenkin ollut edellytys tutkijapalvelussa toimineiden asiantuntijoiden siirtämisen arkistonhoitotöiden puolelle. Tarkoituksena on, että vuosikymmenien aikana hankittu tietämys Sota-arkistossa säilytettävästä aineistosta siirretään ihmisten päästä hakemistoihin. Automatisoimalla hakemistot ja liittämällä ne tietoverkkoihin kyetään tieto Sota-arkistossa säilytettävästä aineistosta tarjoamaan usealle tutkijalle kerrallaan tai vaikkapa ympäri maailmaa.

Asiantuntevan henkilökunnan ansiosta Sota-arkiston tutkijapalvelu on toiminut hyvin ja saanut paljon kiitosta. Tietopalvelu - kuten koko Sota-arkistokin - on kuitenkin joutunut toimimaan kädestä suuhun -periaatteella. Resurssit ovat riittäneet päivittäisten tehtävien hoitamiseen, mutta tulevaisuutta varten varustautumiseen ei ole ollut suuriakaan mahdollisuuksia. Nyt, kun henkilökunnan keski-ikäkin on jo 50 vuoden tuntumassa, on pakko ryhtyä suunnittelemaan tulevaisuuden toimintastrategiaa. Muutaman seuraavan vuoden ajan Sota-arkiston asiakkailta kysytään ymmärtämystä ja kärsivällisyyttä, joka aikanaan kuitenkin palkitaan tietopalvelun edellytysten parantumisena. Sota-arkistossa uusi vuosituhat on tarkoitus aloittaa ottamalla käyttöön arkistolaitoksen Arkistotietokanta ja muuttamalla aineiston luovutusnumeroon perustuva hakemistojärjestelmä arkistoperiaatteiden mukaisesti arkistonmuodostajaan pohjautuvaksi. Aikanaan tietokanta tulee sisältämään myös aineiston yksityiskohtaiset luettelot.

# SUOMEN KIRKKOHISTORIALLINEN SEURA

**Maanantai 12.4.1999 klo 18.15 Säätöyhtiö, Helsinki**

Kuukausikokouksen esittely:

Teol. maist. *Mika Palo: "EVANKELIUMIN ÄÄNI" - AFRIKAN EVANKELIOIJANA, OPETTAJANA JA UUTISMEDIAANA 1963-1977.*

Lisätietoja: dos. *Hannu Mustakallio*, puh. 09-191 23040

## HISTORIALLINEN YHDISTYS

**Lauantai 17.4.1999 klo 9.30-16.00 HY/Monrepos-sali (Unionink. 36)**

Seminaari **PYHÄT JA PAHAT KESKIAJALLA**

Tilaisuudessa alustavat FL *Tuomas Heikkilä*, FM *Meri Heinonen*, dos. *Christian Krötzl*, FM *Samu Niskanen*, FM *Mikko Piippo*, fil.yo *Katja Ritari*, TM *Päivi Salmesvuori* ja Ph.D *Elina Screen*.

**Torstai 6.5.1999 klo 17.00, Monrepos-sali/HYK**

Seminaari **TAUDIT**

Alustajat:

- fil. tri *Maria Lähteenmäki*: Tuberkuloosi yhden perheen tragediana
- fil. lis. *Eila Linnanmäki*: Kun espanjantauti riehui Suomessa.  
Influenssapandemia 1918-20
- dos. *Holger Weiss*: 1800-luvun koleraepidemiat
- dos. *Heikki Vuorinen*: Lepran nousu, kukoistus ja tuho.
- fil. lis. *Mika Kallioinen*: Ruttoepidemiat keskiajan Suomessa

## HISTORIAN YSTÄVÄIN LIITTO

**Keskiviikko 14.4.1999 klo 17.30, Kansallisarkisto, Café Hausen**

Uusien historiateosten esittely. Vuoden historiateoksen valinnan yhteydessä kunniamaininnan saaneiden teosten esittely.

## **Kirjklubi TIETO**

Seuran jäsenet saivat maaliskuun alussa *Kirjklubi Tiedon* kerholehden, jossa 27 kustantajaa tarjosivat tilattavaksi n. 400 tieto- ja tiedekirjanimekettä. Kun Suomen Historiallinen Seura on yksi tämän kirjklubin perustajista, kerron seuraavassa hiukan lisää uudesta kerhostamme.

*Kirjklubi Tieto on kuuden tieto- ja tiedekirjoja tuottavan erikoiskustantajan yhdessä perustama tiedonlevitys- ja kirjanjakelukanava. Nämä kuusi perustajajäsentä ovat Yliopistokustannus (jonka alaisuudessa toimii mm. Gaudeamus), Vastapaino, Like, Rakennustieto, Suomen Historiallinen Seura ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Kirjklubi Tieto tuo kirjakaupan kenttään uuden ja erilaisen jakelukanavan, joka keskittyy humanistiseen ja yhteiskunnalliseen tietokirjallisuuteen mutta seuraa myös niiden lähialueita. Kaunokirjallisuuttakin on mukana klubin tarjonnassa mutta vain vähän. Kaikessa Kirjklubi Tieto hakeutuu määrätietoisesti kohti laatua, vaateliastakin laatua. Se uskoo, että tietoa tarvitaan. Se haluaa auttaa tiedon etsinnässä.*

*Kirjklubi Tieto ei ole kirjakerho. Sillä ei ole jäseniä. Mihinkään ei tarvitse sitoutua. Mitään ei tarjota väkisin. Mistään ei tarvitse kieltäytyä. Mitään ei tarvitse ottaa vastaan vain palauttaakseen sen. Lukijoille Kirjklubi Tieto toimii palveluna: se on säännöllisesti ilmestyvä valikoimaluettelo sekä ohjeet ja keino kirjojen hankkimiseen. Klubin ensimmäisessä luettelossa esiteltiin useita satoja erikoiskustantajien teoksia, uutuuksia ja jokin aika sitten ilmestyneitä, arvoltaan pysyviä kirjoja. Mukana aloitusvaiheessa oli 27 erikoiskustantajan teoksia. Tulevaisuudessa kustantajia on varmasti nykyistä enemmän, ja toiminnan vakiinnuttua valikoimaan sisältyy todennäköisesti myös yleiskustantajien kirjoja. Luettelot postitetaan sinne, missä tietoa ar-*

vellaan tarvittavan. Tiedon kirjoista löytää myös Kirjaklubi Tiedon kotisivuilta.

*Kirjaklubi Tieto vastustaa alueellista eriarvoisuutta.* Sen kautta saa tietoa laajasta kirjatarjonnasta, asui missä vain. Kirjoja voi hankkia, vaikkei lähellä olisikaan täyden varaston kirjakauppaa. Kirjaklubin myymälä sijaitsee yhtä lähellä kuin oma postilaatikko, oma pääte tai lähin posti. Kymmeninä tuhan-sina levitettävästä luettelosta tai verkkosivuilta lukija valitsee tarvitsemansa kirjat, tilaa ne, Kirjaklubi lähettää ne, kirjat maksetaan – niin yksinkertaista on päästä mukaan klubiin. Lukija saa kirjan aina samalla hinnalla, tai edullisemmin, kuin kirjakaupasta.

*Kirjaklubi Tieto taistelee kirjojen elinkaaren lyhyyttä vastaan.* Masentavan suuri osa kirjoista katoaa markkinoilta ja kirjakaupan aktiivisesta tarjonnasta turhan pian ilmestymisensä jälkeen. Tutkijan työtä ei lukijoiden kannata omankaan etunsa kannalta vähätellä. Tieto ei kovin yleensä vanhene viikossa eikä edes useammassa vuodessa. Maailma muuttuu koko ajan, mutta ei joka kohdaltaan joka hetki. Ajankohtainen tieto voi enimmissä tapauksissa olla myös muutaman vuoden takaisessa kirjassa. Kirjaklubi Tieto auttaa tiedon tarvitsijaa löytämään etsimänsä. Eikä hyvä tietokirja oikeastaan vanhene koskaan. Se on osa kansalliskirjallisuutta, katoamaton.

Kirjaklubi haluaa tulla lukijoiden luo. Kirjaklubia puolestaan voi lähestyä osoitteella *Kirjaklubi Tieto*, Caloniuksenkatu 6, 00100 Helsinki, puh. 09-454 6844, fax 09-454 19090. Kirjaklubin Internet-osoite on [www.kirjaklubi.com](http://www.kirjaklubi.com).

---

## **Muista myös VERKKOKIRJAKAUPPA *GRANUM!***

Granum on tieteellisen kustantajien (tieteelliset seurak, yliopistot jne.) tiedekirjojen markkinointikanava. Granumista löydät jo puolisoistatuhatta nimekettä. Helppo ja turvallinen tapa tilata tiedekirja!

Osoite: <http://granum.uta.fi>

# SUOMEN HISTORIALLISEN SEURAN TALVIKIRJAT

*Gunnar Rosén*: **Suomalaisina Itä-Karjalassa. Sotilashallinnon ja Suomen Punaisen Ristin yhteistoiminta 1941-1944.** Jäsenhinta 126,-

*Anneli Mäkelä-Alitalo*: **Pennusta Pitäen - Suomalaisen kenneltyön ensimmäiset sukupolvet.** Jäsenhinta 126,-

*Sirpa Haila*: **Suomalaisuutta rakentamassa. Arkkitehti Sebastian Gripenberg fennomanian lipunkantajana.** Historiallisia Tutkimuksia 201.

*Sirkka Ahonen*: **Historiaton sukupolvi? Historian vastaanotto ja historiallisen identiteetin rakentuminen 1990-luvun nuorison keskuudessa.** Historiallisia Tutkimuksia 202. Jäsenhinta 98,-

*Maiju Lehmijoki-Gardner*: **Social Interaction of Dominican Penitent Women in Italy, 1200-1500.** Bibliotheca Historica 35. Jäsenhinta 98,-

*Pasi Ihalainen*: **Discourse of Political Pluralism in Early 18th Century England.** Bibliotheca Historica 36. Jäsenhinta 98,-

*Paavo Kärenlampi*: **Taistelu kouludemokratiasta. Kouludemokratian aalto Suomessa.** Bibliotheca Historica 37. Jäsenhinta 98,-

*Kirsi Sirén*: **Suuresta suvusta pieneen perheeseen. Itäkarjalaisen perheen muutos 1700-luvulla.** Bibliotheca Historica 38. Jäsenhinta 98,-

*Jari Sedergren*: **Filmi poikki. Polittinen elokuvasensuuri Suomessa 1939-1947.** Bibliotheca Historica 39. Jäsenhinta 98,-

*Pekka Isaksson - Jouko Jokisalo (toim.)*  
**Eriarvoisuus, valistuksen lupaus ja rasismi.** Historiallinen Arkisto 112. Jäsenhinta 98,-

*Simo Laakkonen - Sari Laurila - Marjatta Rahikainen (toim.)*  
**Harmaat aallot. Ympäristöhistorian tulo Suomeen.** Historiallinen Arkisto 113. Jäsenhinta 98,-

## **Uudet painokset:**

*Jussi Nuorteva*: **Suomalaisten ulkomainen opinkäynti ennen Turun Akatemian perustamista.**

*Heikki Mikkeli*: **Euroopan idea. Eurooppa-aatten pitkä historia**



## LOPPUKEVÄÄSTÄ ILMESTYVÄÄ:

*Iiro Kajanto: Latina ja klassinen humanismi Suomessa keski-ajalta vuoteen 1828.* Historiallisia Tutkimuksia 204. Ilmestyy toukokuussa.

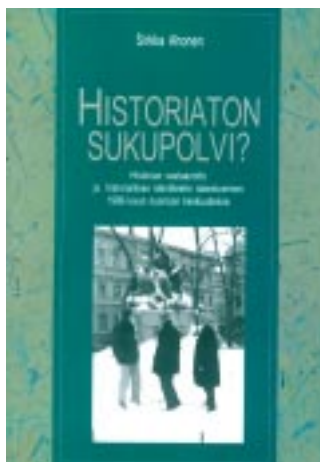
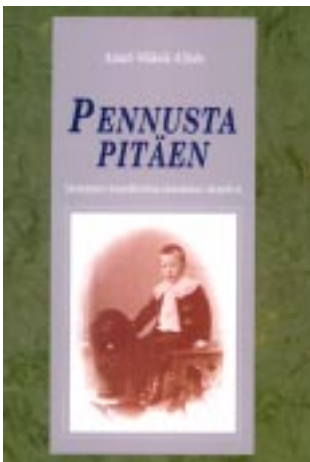
*Karl-Erik Michelsen: Viides sääty. Insinöörit suomalaisessa yhteiskunnassa.* Yhdessä Tekniikan akateemisten liiton kanssa. Ilmestyy toukokuussa.

*Arto Nevala: Kasvu, lohkoutuminen ja eriarvoisuus. Korkeakoululaitoksen muutoslinjat toisen maailmansodan jälkeen.* Bibliotheca Historica. Ilmestyy toukokuussa.

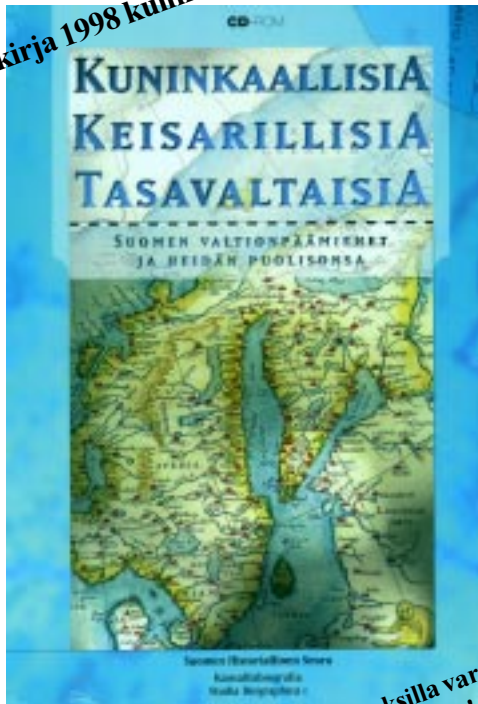
*Ismo Nurmi: Slovakia - A. Playground for Nationalism and National Identity. Manifestations of the National Identity of the Slovaks 1918-1920.* Bibliotheca Historica. Ilmestyy toukokuussa.

*Jari Ojala: Tehokasta liiketoimintaa Pohjanlahden pikkukaupungeissa. Suomalaisen purjemerenkulun tuottavuus 1700- ja 1800-luvulla.* Bibliotheca Historica. Ilmestyy toukokuussa.

*Pekka Kakkuri: Suomettarelainen maalaisliitossa. Jalo Lahdensuon yhteiskunnalliset aatteet ja toiminta.* Bibliotheca Historica. Ilmestyy kesäkuun alussa.



**Vuoden Tiedekirja 1998 kunniamaininta!**



**Uusi, lisäominaisuuksilla varustettu painos ilmestynyt!**

## **KUNINKAALLISIA, KEISARILLISIA, TASAVALTAISIA.**

### **Suomen valtionpäämiehet ja heidän puolionsa.**

CD-ROM-multimedialevy

Kaikki Suomen hallitsijat ja valtionpäämiehet puolisoineen tuhannen vuoden ajalta Emund Vanhasta Martti Ahtisaareen. Suuri osa hallitsijoiden puolisoista esitellään nyt ensimmäisen kerran suomalaiselle yleisölle. 141 elämäkerta-artikkelia, yli 400 kuvaa, historiallisia karttoja, ääni- ja elokuvanäytteitä, aikajanasto sekä hakukone. Uudessa painoksessa kaksi aikajanastoa! Muistiinpano- ja klemmaritoimintoja on parannettu entisestään. Edellyttää Pentium-tasoista konetta ja Windows-95- tai uudemmaa käyttöjärjestelmää. Ovh 360 mk, Jäsenhinta 250 mk. Tilaukset ja ostot Tiedekirjasta!